

DOPUNA KRIVIČNOG ZAKONA BOSNE I HERCEGOVINE I NJEGOV UTICAJ NA SIGURNOST

Safet Mušić, email: musicsafet@yahoo.com

Doktorant, Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku

Sažetak: Prva desetljeća XXI stoljeća su obilježeni jačanjem ekstremizma i radikalizma, te pojavom velikog broja organizacija koje naginju ovakvom vidu djelovanja. U novonastalim uslovima, dolazi do reakcija državnih struktura što izaziva i promjene u samoj prirodi i shvatanju uloge koncepta suverene države i značaja koji ona ima za izgradnju vlastite i svjetske sigurnosne arhitekture. U izmijenjenim sigurnosnim uslovima, nužno dolazi i do prekompozicije međunarodnih pravnih standarda kako bi se moglo odgovoriti novim globalnim izazovima na ispravan način. Tako većina država zahvaćenih nasilnim ekstremizmom prilagođava svoje krivične zakone novim izazovima, uvažavajući globalne projekte i dokumente UN-a u kojima su sadržane preporuke i prijedlozi. U tom kontekstu, kreiraju se nove pravne norme ili dopunjuju postojeće. S obzirom da fenomen odlaska stranih boraca nije zaobišao ni Bosnu i Hercegovinu, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je 2014. godine usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH, kojim je dopunjen članak 162 ovog zakona. Svrha ovog rada jeste, korištenjem teorijsko-pravne i pozitivno-pravne metode, ispitati korelaciju prava i novog sigurnosnog konteksta, s posebnim osvrtom na već spomenute odredbe KZ BiH, dok se značaj rezultata istraživanja ogleda u doprinosu kao dio preporuka za stvaranje pravnih i drugih inicijativa koje doprinose sigurnom okruženju u BiH.

Ključne riječi: Radikalizam; ekstremizam; novi sigurnosni kontekst; krivični zakon BiH

THE AMENDMENT OF THE CRIMINAL CODE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA AND ITS IMPACT ON SECURITY

Abstract: The first decade of the XXI century is marked by strengthening of extremism and radicalism, as well as the emergence of large number of organization that tend to this kind of behaviour. In these conditions, the very nature and the understanding of the role and the concept of the sovereign state, as well as the importance it has for the construction of the world. More than ever, there is a need for cooperation between the international community on the one hand and sovereign states on the other hand. In the changed security conditions, which necessarily leads to the rearrangement of international legal standards in order to respond to new global challenges in the right way. So most of the countries affected by violent extremism adapt their criminal codes towards new challenges, taking into account global projects and UN documents which contain recommendations and proposals. In this context, new legal norms are being created or complementing the existing. Since the phenomenon of departure of foreign fighters has not bypassed Bosnia and Herzegovina, the Parliamentary Assembly of Bosna and Herzegovina adopted in 2014 the Law on Amendments to the Criminal Code of Bosnia and Herzegovina, which supplemented the Article 162, Paragraph b). The purpose of this paper is, by using the theoretical and positive legal methods, examine the correlation between the law and the new security context, with particular reference to the already mentioned provision of the Criminal Code of Bosnia and Herzegovina; while the importance of research results are reflected in the contribution as part of the recommendations for the creation of legal and other initiatives that contribute to safe and secure environment in BiH.

Keywords: Radicalism; extremism; new security context; Criminal Code of Bosnia and Herzegovina

1. Svijet između dva vijeka: osnovne tendencije savremenog sistema međunarodnih odnosa

Kraj hladnoratovske konfrontacije i raspad bipolarizma su sa sobom donijeli brojne promjene. Prije svega, pokazalo se da je tradicionalno određenje sigurnosti⁵⁶¹, koje se vezivalo poglavito za sposobnost države da odgovori na vanjske prijetnje, isuviše usko, čime je došla do izražaja višedimenzionalnost ove problematike, što je uslovalo potragu za novim, proširenim konceptom sigurnosti, koji će biti u stanju da odgovori na izazove koje sa sobom nosi novi tehnološki i ekonomski razvoj. U takvim uvjetima, nužno je došlo prekompozicije međudržavnih odnosa u svijetu, te promjene same same geostrategijske pozicije.

XXI stoljeće se karakterizira kao stoljeće *globalizacije* (iliti *mondijalizacije*), u kojem ništa više nema privilegirani osjećaj sigurnosti. Radi se o sve neizvjesnijem razdoblju, koje je obilježeno pojavom novih globalnih prijetnji i novih globalnih izazova. Tako je, primjerice, problem međunarodnih terorističkih grupa sve izraženiji, a opasnost od upotrebe oružja za masovno uništenje (nuklearnog, biološkog, hemijskog) je svakim danom sve veća. Također, kroz sve izraženiji rast moći bogatih i sve dramatičnije rastuću diskrapancu između bogatih i siromašnih, sve moćnije se konstituira globalna „*kultura dominacije i arogancije*“, koja sve moćnije pomjera svijet od koncepta kulturnog individualizma ka konceptu kulturnog kozmopolitizma bogatih na temelju kojeg se kreira koncept globalne politike liberalizma i monopolizma bogatih i moćnih.⁵⁶² Nova hijerarhija država koja se ocrtava u svijetu bazira se prije svega na mentalnoj sposobnosti da se razumiju i prate nove pojave i mutacije, kao i tehnološke inovacije i da se izvuče maksimalan profit iz novih tržišnih mehanizama.⁵⁶³

U ovakvim izmijenjenim okolnostima, eru globalizacije obilježila je pojava novih subjekata međunarodnih odnosa. Mada nacionalna država i dalje ostaje glavnim međunarodnim akterom u procesu globalizacije, njen kapacitet obezbijediti uvjete sopstvenog samopreživljavanja nije više toliko determiniran posjedovanjem vojne sile i moći kao što je to bilo ne tako davno.⁵⁶⁴

2. Radikalizam i nasilni ekstremizam kao novi globalni sigurnosni izazovi

Jednu od najalarmantnijih pojava i najvećih sigurnosnih prijetnji u savremenom svijetu predstavlja nasilni ekstremizam i radikalizam, te terorizam, kao najeklatantniji izraz ove društvene pojave. Riječ je o vrlo kompleksnom bio-socijalnom fenomenu, koji je evoluirao tokom društvenog razvoja i prerastao u globalni pokret. S obzirom na težinu posljedica koje

⁵⁶¹ [Prema Barryju Buzanu, postoji nekoliko razloga koji su pojam sigurnosti ostavili nedorečenim: ideja sigurnosti je previše složena za analizu, zbog čega je većina autora taj pojam obradila površno; vezivanje pojma sigurnosti uz silu u vrijeme hladnog rata; suprostavljanje realističkoj školi međunarodnih odnosa (realisti smatraju da je sila glavni motiv ponašanja u međunarodnim odnosima); karakter strateških studija koje su se prvenstveno bavile vojnom komponentom; simbolička dvosmislenost pojma sigurnosti. Vidjeti više: Buzan, B.: *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold World Era*, Harvester Wheatsheaf, London 1991.]

⁵⁶² [Bašić, S.: *Savremena Evropa u tranziciji – reformacije pravnog, političkog i sigurnosnog sistema Evropske Unije*, Human rights conflict prevention centre – Pravni fakultet Univerziteta u Bihaću, Bihać 2008., str. 222.]

⁵⁶³ [Ramonet, I.: *Geopolitique du Chaos*, Folio actuel, Gallimard, Pariz 2005., str. 195.]

⁵⁶⁴ [Bašić, N. – Stoett, P.: *Globalizacija i sigurnost*, Pravni fakultet Univerziteta u Bihaću, Bihać 2006., str. 90.]

napose terorizam, kao najopasniji oblik ekstremnog ponašanja, izaziva i na njegovu teritorijalnu neograničenost oblici ekstremnog ponašanja izazivaju i na njihovu teritorijalnu neograničenost, rano je sazrela svijest o potrebi određivanja terorizma na međunarodnom planu i zajedničke primjene međunarodnih instrumenata i mjera za prevenciju i suzbijanje ove društvene pojave. Međutim, prije upuštanja u raspravu i analizu međunarodno-pravnih standarda u ovoj oblasti, ponajprije je potrebno dati definiciju nasilnog ekstremizma i radikalizma. Ekstremizam spada u red onih fenomena koji se neprestano eksploatišu u svakodnevnom životu, a koje je sa teorijskog stanovišta teško definisati. Da bismo spoznali suštinu ekstremizma krenućemo od same etimologije riječi. Ekstremizam potiče iz latinskog jezika od riječi *extremus* i može se prevesti kao krajnost, nepopustljivost u određenim idejama, stavovima i postupcima.⁵⁶⁵ Slikovit opis koji inicijalno determiniše ekstremizam i ukazuje na njegove karakteristike daje Dragan Simeunović u svojoj knjizi „Terorizam – opšti deo“, kada kaže: „Sve što postoji ima svoje granice i rasprostire se do njih. Međutim, jedno je svest o rasprostranjenosti do svojih granica, pa čak i povremena potreba da se one provere protezanjem do njih, njihovom kontrolom i opipavanjem. Inog i njegove granice, a nešto je sasvim drugo ukoliko se granice proglašavaju suštinom stvari, a težnja ka njima i bitisanje na njima, smislom egzistencije. Takva usmerenost ka krajnosti vodi, po pravilu, njihovom prelasku i ugrožavanju drugih, budući da je naša granica, čak i onda kada izgleda da postoji prazan međuprostor, uvek granica sa nekim ili nečim“.⁵⁶⁶

Ekstremističko nasilje obuhvata krivična djela protiv života i tijela, imovine, opšte sigurnosti ljudi i imovine te različite ostale vrste delikata nasilja čije su žrtve pripadnici određenih, najčešće manjinskih društvenih grupa, iako recentna događanja pokazuju da objekt ekstremizma mogu biti čitave nacije, vjere i društveno-politički sistemi. Radi se, zapravo, o kriminalnom nasilju koje predstavlja ekstremnu ekspresiju predrasuda i stereotipa koji postoje u određenoj društvenoj zajednici. Ti stereotipi mogu biti kreirani na rasnoj, etničkoj ili religijskoj osnovi. Zločini koji iz njih proizlaze čine tragični dio istorije mnogih država. Psihološke i sociološke studije ekstremističkog nasilja su takođe rijetke i sasvim novog datuma. Ipak, u posljednjih desetak godina naučnici su prikupili dragocjene podatke o naravi ekstremističkog kriminaliteta te o obilježjima njihovih počinitelja i žrtvi. Žrtve ekstremističkog kriminaliteta, prema rezultatima tih istraživanja, u različitim zemljama su različite ali uvijek su to grupe stanovništva koje su diskriminisane s obzirom na kriterije kao što su rasa, religija, etničko porijeklo, seksualna orijentacije, fizički hendikep ili spol.

Administracija predsjednika Obame je bila domaćin samita o suprotstavljanju nasilnom ekstremizmu, u februaru 2015. godine, o kojem su analitičari Colum Lynch i John Hudson pisali za magazin Foreign Policy (Vanjska politika). Prema riječima Ben Emmersona, UN-ovog specijalnog izvještača o promicanju i zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda tokom borbe protiv terorizma, izraz nasilni ekstremizam je “neuhvatljiv koncept”, čak i unutar granica Evrope, s obzirom da Velika Britanija, Švedska, Norveška i Danska imaju različite definicije o tome šta je nasilni ekstremizam.⁵⁶⁷

⁵⁶⁵ [Dorić, M. R.: *Teorijsko određenje ekstremizma*, Kultura polisa, 2012, str. 45.]

⁵⁶⁶ [Vidjeti više: Simeunović, D.: *Terorizam – opšti deo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2009.]

⁵⁶⁷ [Važnost definicije nasilnog ekstremizma, Global Analitika, članak od 1. aprila 2016. godine, dostupno na: <http://globalanalitika.com/vaznost-definicije-nasilnog-ekstremizma/> [24.10.2016.]]

Generalna skupština UN je 12. februara 2016. godine usvojila Rezoluciju⁵⁶⁸ kojom je „ponovno potvrdila svoju odlučnost da i dalje jača ulogu, kapacitete, efektivnost i učinkovitost sistema Ujedinjenih nacija“ u borbi protiv nasilnog ekstremizma i radikalizma. Također, ističe se da je za važno „prepoznati opasnost koju predstavlja nasilni ekstremizam, jednako kao i terorizam, te prepoznajući da ova pojava nije i ne može biti povezna s bilo kojom religijom, nacionalnošću, civilizacijom ili etničkom skupinom.“ Generalna skupština UN je na ovaj način podržala i Akcioni plan za prevenciju nasilnog ekstremizma, inicijativu Generalnog sekretara UN.⁵⁶⁹

Vijeće sigurnosti UN-a na panel diskusiji održanoj 11. maja 2016. godine je predložilo globalni okvir za borbu protiv terorističke propagande. Potvrđujući da terorizam u svim njegovim oblicima i manifestacijama predstavlja danas jednu od najozbiljnijih prijetnji međunarodnom miru i sigurnosti. Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda zatražilo je od Odbora za borbu protiv terorizma (CTC) koji djeluje pri UN-u, da uradi i predstavi prijedlog za sveobuhvatni međunarodni okvir suprotstavljanja po tom pitanju do 30. aprila 2017. godine.⁵⁷⁰ Kroz Predsjedničku izjavu koja je usvojena tokom otvorene rasprave o suzbijanju narativa i ideologija terorizma, predstavnici 15 država u Vijeću sigurnosti, zahtijevaju od svog Odbora za borbu protiv terorizma (CTC) da preuzme obavezu i preporuči smjernice i dobre prakse za efikasno suprotstavljanje Islamskoj državi u Iraku i Levanta (ISIL / Da'esh), Al-Kaidi i povezanim pojedincima i grupama koje koriste svoje narative da ohrabre i regrutuju druge da počine teroristička djela.⁵⁷¹

Značajnu ulogu u borbi protiv nasilnog ekstremizma i terorizma dala je i Europska unija. U tom smislu, Europska komisija je još 2014. godine usvojila Komunikaciju kojom je utvrđeno deset područja u kojima se države članice i EU pozivaju da intenziviraju svoje djelovanje kako bi spriječili svaku vrstu ekstremizma koja vodi nasilju, bez obzira na to odakle dolazi: razvoj sveobuhvatnih nacionalnih strategija; stvaranje europskog centra znanja; korištenje rezultata rada Mreže za osvještavanje o radikalizaciji (RAN); razvijanje i olakšavanje osposobljavanja za radnike na terenu; kreiranje „izlaznih strategija“; bliža saradnja s civilnim društvom i privatnim sektorom za rješavanje problema na koje se nailazi na Internetu; veća uloga žrtava; poticanje kritičkog razmišljanja; intenziviranje razmišljanja o trendovima radikalizacije te bliža saradnja sa zemljama partnerima izvan EU.⁵⁷²

⁵⁶⁸ [Dostupno na: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/L.41 [26.10.2016.]]

⁵⁶⁹ [Akcijski plan za prevenciju nasilnog ekstremizma je usvojen 24. decembra 2015. godine. Vidjeti: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/674 [26.10.2016.]]

⁵⁷⁰ [Vijeće sigurnosti UN-a o borbi protiv nasilnog ekstremizma, Internet članak od 14. maja 2016. godine, dostupno na: <http://globalanalitika.com/vijece-sigurnosti-un-a-o-borbi-protiv-nasilnog-ekstremizma/> [26.10.2016.]]

⁵⁷¹ [Ibid.]

⁵⁷² [Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Preventing Radicalisation to Terrorism and Violent Extremism: Strengthening the EU's Response, Brisel, 15. 1. 2014. godine, dostupno na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/crisis-and-terrorism/radicalisation/docs/communication_on_preventing_radicalisation_and_violence_promoting_extremism_201301_en.pdf [30.10.2016.]]

3. Terorizam kao najeklatantniji izraz nasilnog ekstremizma i radikalizma: pojam i međunarodno-pravni standardi

Iako dosta ljudi uzima da masovni terorizam počinje od napada na SAD 11. septembra 2011. godine, no historija terorizma seže daleko u prošlost, u vrijeme uspostavljanja komunikacije među ljudima. Terorizam s napadom na Sjedinjene Američke Države poprima šire razmjere i nesagledive posljedice za informacijsko društvo u kojemu živimo. Amerika tim činom poziva na globalnu borbu protiv terorizma.^{573 574} Riječ terorizam dolazi od latinske riječi *terror* što označava strah, užas, zadavanje straha, izazivanje straha i trepeta, užasa, strave, jeze; primjena nasilja sve do fizičkog uništenja protivnika; strahovlada. Iako smo svjesni opasnosti i izazova koje sa sobom nosi ovaj društveni fenomen, sasvim opravdano se postavlja pitanje: šta je zapravo terorizam? Odgovor, kao i sama definicija terorizma zavisi prije svega o tački gledišta koju zastupa određeni autor, kao i o istraživačkim interesima i preferansama.

Premda međunarodnim pravom nije utvrđena univerzalna definicija terorizma, da bi se neko djelo okarakterisalo kao „terorizam“, treba utvrditi ne samo da ima određene karakteristike, već i da apsolutno ne može biti opravdano nikakvim političkim, filozofskim, ideološkim, rasnim, etničkim, vjerskim ili drugim razlogom. Međutim, postoji pobijano poimanje da upotreba određenih oblika nasilja može biti opravdana u posebnim okolnostima, i da se upotreba nasilja u tim slučajevima ne može kvalifikovati kao terorizam. Osim toga, pretjerano široka definicija terorizma može se zloupotrijebiti u smislu zaustavljanja nenasilnog izražavanja različitog mišljenja i ugrožavanje demokratskog društva.⁵⁷⁵

Ono što je zajedničko svim dosad navedenim definicijama jeste da u osnovi terorizma leži namjeravana politička funkcija. Dakle, terorizam se koncipira kao nezavisna, dovoljna i presudna politička strategija.⁵⁷⁶

Prvi međunarodni akt koji se direktno odnosi na terorizam je Ženevska konvencija o sprečavanju i kažnjavanju terorizma⁵⁷⁷, koja je donesena još 1937. godine.

Drugi značajan akt jeste Evropska konvencija o suzbijanju terorizma, koja je usvojena 27. januara 1977. godine u Strasbourgu od strane država članica Vijeća Evrope, a stupila je na snagu 4. augusta 1978. godine. Predsjedništvo BiH je svojom odlukom ratificiralo Konvenciju 16. jula 2003., čime je Bosna i Hercegovina postala njenom članicom.⁵⁷⁸ Cilj Konvencije je da pomogne u suzbijanju terorizma nadopunjavanjem i, gdje je to potrebno, izmjenom

⁵⁷³ [Marić, S.: *Terorizam kao globalni problem*, Medianali, vol. 6., br. 11/2012, str. 89.]

⁵⁷⁴ [Jedna od prvih terorističkih skupina, o kojoj postoje provjereni povijesni podaci, operirala je na Bliskom istoku već u prvom stoljeću. Njezini su pripadnici bili Zeloti, židovski nacionalisti koji su se suprostavljali Rimskoj upravi nad Judejom. Zeloti su se prvi put pojavili u 6. godini prvog stoljeća, a ubrzo su nestali u podzemlju i započeli terorističke aktivnosti. Po gradovima i zemljama Judeje ubijali su Rimljane i Židove koji su priznavali rimsku vlast. Poslije su uz terorističku djelatnost gerilski ratovali u pustinjama i brdima. Terorističko-gerilski rat Zelota trajao je sve do opće židovske pobune 66. godine. Vidjeti: *ibid.*, str. 90.]

⁵⁷⁵ [Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju – OSCE: *Sprječavanje terorizma i suzbijanje nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji vode ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici*, Beč 2014., str. 30.]

⁵⁷⁶ [Townsend, Ch.: *Terorizam*, TKD Šahinpašić, Sarajevo 2003., str. 5. – 6.]

⁵⁷⁷ [Ženevska konvencija o sprečavanju i kažnjavanju terorizma zbog rata nikad nije stupila na snagu.]

⁵⁷⁸ [Konvencija je objavljena u „Službenom glasniku BiH“, Međunarodni ugovori, br. 12/2003.]

16.-17. Decembar/December 2016.

postojećih ugovora o ekstradiciji i uzajamnoj pomoći koji su zaključeni između država članica Vijeća Evrope (uključujući i Evropsku konvenciju o ekstradiciji i Evropsku konvenciju o uzajamnoj pravnoj pomoći u krivičnim predmetima), tako što nastoji prevladati teškoće koje mogu nastati u slučaju ekstradicije ili uzajamne pomoći u vezi osoba koje su optužene ili osuđene za terorističke činove.⁵⁷⁹ Sama Konvencija ne daje definiciju terorizma, ali se iz njenog sadržaja može zaključiti, koja se djela, u smislu Konvencije, smatraju činovima terorizma.

Za shvatanje pojma terorizma u okvirima Vijeća Evrope vrlo je značajan i Protokol o izmjenama i dopunama Evropske konvencije o suzbijanju terorizma.⁵⁸⁰

Vijeće sigurnosti UN u Rezoluciji 1566 iz 2004. godine upotrebljava sljedeće kumulativne kriterije za kvalifikaciju terorizma: naime, radi se o **krivičnim djelima**, u koja spadaju ona uperena protiv civila, a koja su počinjena s **namjerom** izazivanja smrti ili nanošenja teške tjelesne ozljede ili uzimanja talaca, s **ciljem** izazivanja straha u općoj javnosti ili grupi ljudi ili kod pojedine osobe, zastrašivanja stanovništva ili prisiljavanja vlade ili međunarodne organizacije da što učini ili da se suzdrži od nekog čina, a koja predstavljaju kaznena djela iz djelokruga i onako kako su definirane u međunarodnim konvencijama i protokolima koji se odnose na terorizam, bez obzira na to da li je takvo postupanje motivisano razlozima političke, filozofske, ideološke, rasne, etničke, vjerske ili druge slične prirode.⁵⁸¹

Mnogi od ovih međunarodnih standarda su implementirani i u domaće pozitivno krivično zakonodavstvo, o čemu će više riječi biti u narednim izlaganjima.

4. Krivično djelo terorizma u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine

Pored ostalih međunarodnih instrumenata, upravo je i Evropska konvencija o suzbijanju terorizma osnov inkriminacija krivičnog djela terorizma iz člana 201. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ BiH).⁵⁸² Krivično djelo terorizma u našem pozitivnom zakonodavstvu se, za razliku od uporednog zakonodavstva⁵⁸³, gdje se ono uglavnom razmatra u okviru krivičnih djela protiv ustavnog uređenja i državne sigurnosti, svrstava u krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom. Krivično djelo terorizma naš zakonodavac je odredio prema Okvirnoj odluci Vijeća Evropske unije o suzbijanju terorizma koja je donesena 13. juna 2002. godine prema kojoj su namjerni akti o kojima je riječ smatraju terorističkim krivičnim djelima, a koji zbog svoje prirode i konteksta mogu ozbiljno oštetiti državu ili međunarodnu organizaciju, kada su počinjeni s

⁵⁷⁹ [Vidjeti: *European Convention on the Suppression of Terrorism (ETS No. 090)*, Explanatory Report, dostupno na: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/HTML/090.htm> [22.10.2016.]]

⁵⁸⁰ [Protokol o izmjenama i dopunama Evropske konvencije potpisan je 15. maja 2003. godine u Strasbourgu. Da bi stupio na snagu, neophodno je da bude ratificiran od strane svih država ugovornica. Protokol još uvijek nije stupio na snagu.]

⁵⁸¹ [Paragraf 3. Rezolucije Vijeća sigurnosti UN 1566 (2004), dostupno na: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566\(2004\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566(2004)) [25.10.2016.]]

⁵⁸² [„Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15]]

⁵⁸³ [Primjerice, u hrvatskom zakonodavstvu terorizam je definiran u dva članka Kaznenog zakona (NN 110/97); član 141. – protudržavni terorizam i član 169. – međunarodni terorizam. Ova djela su svrstana u glavu Kaznenih djela protiv Republike Hrvatske.]

tačno naznačenim ciljem.⁵⁸⁴ Krivično djelo terorizma iz člana 201. KZ BiH ima osnovni i dva kvalificirana oblika djela, te jedan posebni oblik. Prema odredbi stava 1., člana 201. KZ BiH, krivično djelo terorizma u njegovom osnovnom obliku čini onaj ko, s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva ili prisiljavanja organa vlasti Bosne i Hercegovine, vlade druge zemlje ili međunarodne organizacije, da što izvrši ili ne izvrši, s ciljem ozbiljne destabilizacije ili uništavanja osnovnih političkih, ustavnih, privrednih ili društvenih struktura Bosne i Hercegovine, druge zemlje ili međunarodne organizacije.

Objekt krivičnopravne zaštite je država, domaća ili strana, ili međunarodna organizacija, sa njihovim funkcijama, ali to su i osnovna ljudska prava i slobode svakog čovjeka, što znači da se objektom zaštite kod ovog krivičnog djela mogu smatrati demokratija, društveni, politički ili ekonomski poredak bilo koje države ili međunarodne zajednice u cjelini.⁵⁸⁵ U kontekstu borbe protiv terorizma na nacionalnom planu, korisno je spomenuti i Strategiju BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma za period 2015-2020.⁵⁸⁶

5. Protuzakonito formiranje i pridruživanje stranim paravojnim ili parapolicijskim formacijama: novina u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine

Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: ZOD BiH)⁵⁸⁷, propisano je da su Oružane snage Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: OS BiH), profesionalna, jedina vojna sila koju organizira i kontrolira Bosna i Hercegovina. Oružane snage imaju aktivnu i rezervnu komponentu. Oružane snage, kao instituciju Bosne i Hercegovine, čine pripadnici iz reda sva tri konstitutivna naroda i reda ostalih, u skladu s Ustavom i zakonima Bosne i Hercegovine.⁵⁸⁸ Svako vođenje vojne evidencije ili evidencije za potrebe organiziranja ili obučavanja vojnih i paravojnih snaga od strane lica i organa koji nisu propisani ZOD BiH, kao i Zakonom o službi u OS BiH (u daljem tekstu: ZSOS BiH),⁵⁸⁹ krivično je djelo i kažnjivo je prema odredbama KZ BiH,⁵⁹⁰ tačnije prema članu 162. a KZ BiH. Naime, onaj ko protivno navedenim propisima organizira, obučava, oprema ili mobilizira vojnu snagu na teritoriji BiH, kaznit će se kaznom zatvora najmanje 5 godina. Ovom kaznom će se kazniti i onaj ko na bilo koji način rukovodi činjenjem ovog krivičnog djela.⁵⁹¹ Ovo krivično djelo ima i posebni oblik, koje je propisano stavom 3. istog člana, a čini ga onaj ko se na bilo koji način pridruži vojnoj snazi, organiziranoj, obučenoj, opremljenoj ili mobiliziranoj protivno ZOD BiH ili ZSOS BiH, a za što je predviđena kazna od najmanje tri godine. Također, predviđena je kažnjivost i za nabavljanje sredstava za učinjenje ovog krivičnog djela, a za što je propisana

⁵⁸⁴ [Tomić, Z.: *Krivično pravo II – posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2007., str. 474.]

⁵⁸⁵ [Tomić, Z.: *op.cit.*, str. 475.]

⁵⁸⁶ [Strategija BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma 2015-2020, dostupno na: <http://www.msb.gov.ba/dokumenti/strateski/default.aspx?id=12786&langTag=bs-BA> [30.10.2016.]]

⁵⁸⁷ [(„Službeni glasnik BiH“, br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12)]

⁵⁸⁸ [Član 2. stav 1. ZOD BiH]

⁵⁸⁹ [(„Službeni glasnik BiH“, br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12)]

⁵⁹⁰ [Član 3. stav 2. ZOD BiH]

⁵⁹¹ [Član 162. a. stav 2. KZ BiH]

kazna zatvora od jedne do deset godina. Posebnu specifičnost KZ BiH čini odredba člana 162b., koja propisuje krivično djelo protuzakonitog formiranja i pridruživanja stranim paravojnim ili parapolicijskim formacijama, a koje ima četiri oblika. Prvi oblik je propisan odredbom stava 1., a čini ga onaj ko, protivno ZOD BiH ili ZSOS BiH, organizira, rukovodi, obučava, oprema ili mobilizira pojedince ili grupe ljudi s ciljem pridruživanja, na bilo koji način, stranoj vojnoj, stranoj paravojnoj ili stranoj parapolicijskoj formaciji koje djeluju van BiH, a za što je zapriječena kazna zatvora u trajanju od najmanje 5 godina. Onaj počinilac koji otkrivanjem grupe spriječi počinjenje krivičnog djela ili otkrije grupu prije počinjenja krivičnog djela, kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od šest mjeseci do tri godine, a može se i osloboditi od kazne.⁵⁹² Drugi oblik ovog krivičnog djela čini ono lice koje se na bilo koji način pridruži stranoj vojnoj, stranoj paravojnoj ili stranoj parapolicijskoj formaciji, obučenoj, opremljenoj ili mobiliziranoj u smislu prethodnog stava, a za što će se kazniti kaznom zatvora u trajanju od najmanje tri godine.⁵⁹³ Treći oblik se sastoji u nabavljanju ili osposobljavanju sredstava, uklanjanju prepreka, stvaranju planova ili dogovaranju s drugima ili vrbovanju drugog ili poduzimanju bilo koje druge radnje kojom se stvaraju uslovi za direktno počinjenje ovog krivičnog djela.⁵⁹⁴ Za ovaj oblik je predviđena kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina. Konačno, četvrti oblik ovog krivičnog djela, prema odredbi stava 4., čini onaj ko javno, putem sredstava informiranja, distribuirati ili na bilo koji drugi način uputi poruku javnosti, koja ima za cilj podsticanje drugog na izvršenje ovog krivičnog djela, kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od tri mjeseca do tri godine. Bitno je napomenuti da se nijedna od ovih odredaba ne primjenjuje na lica koja su na zakonit način stekla državljanstvo strane zemlje priznate od strane Bosne i Hercegovine u čijoj vojsci ili vojnoj formaciji služe, ili služe vojnim formacijama pod kontrolom međunarodno priznatih vlada od strane Ujedinjenih naroda, formiranim na osnovu zakona.⁵⁹⁵ Prva presuda za krivično djelo protuzakonitog formiranja i pridruživanja stranim paravojnim ili parapolicijskim formacijama donesena je 6. oktobra 2015. godine u predmetu **Husein Erdić i dr.**⁵⁹⁶ Naime, Sud Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sud BiH) je dana 15. aprila 2015. godine, potvrdio optužnicu protiv Huseina Erdića, Midhata Trake, Nevada Hušidića i Merima Keserovića.⁵⁹⁷ U optužnici je, između ostalog, navedeno da je optuženi Erdić, s ciljem pridruživanja stranoj paravojnoj formaciji koja djeluje van teritorije BiH, početkom februara 2015. organizirao i rukovodio te dogovorio sa njemu poznatim licima iz Republike Turske da sa područja BiH na ratište u Siriju i Irak organizira odlazak dva bh. državljana, Nevada Hušidića i Merima Keserovića, s ciljem njihovog protivzakonitog pridruživanja terorističkoj organizaciji ISIL, a optuženi Midhat Trako, po prethodnom dogovoru sa optuženim Erdićem, dao optuženim Keseroviću i

⁵⁹² [Član 162b. stav 5. KZ BiH]

⁵⁹³ [Član 162b. stav 2. KZ BiH]

⁵⁹⁴ [Član 162b. stav 3. KZ BiH]

⁵⁹⁵ [Član 162b. stav 6. KZ BiH]

⁵⁹⁶ [Vidjeti: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3439/show> [30.10.2016.]]

⁵⁹⁷ [Na ročištu za izjašnjenje o krivnji pred Odjelom II za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju Suda, održanom 25. maja 2015. godine, optuženi: Husein Erdić, Midhat Trako i Merim Keserović izjasnili se da nisu krivi za krivično djelo protuzakonito formiranje i pridruživanje stranim paravojnim ili parapolicijskim formacijama. Optuženi Nevada Hušidić nije pristupio ročištu, te će Sud u odnosu na ovog optuženog naknadno zakazati novo ročište za izjašnjenje o krivnji. Na ročištu za izjašnjenje o krivnji pred Odjelom II za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju Suda, održanom 4. juna 2015. godine, optuženi Nevada Hušidić se izjasnio da nije kriv.]

16.-17. Decembar/December 2016.

Hušidiću potrebna novčana sredstva za kupovinu avionskih karata za relaciju Sarajevo-Istanbul.⁵⁹⁸ Nakon okončanog glavnog pretresa u predmetu **Husein Erdić i dr.** vijeće Odjela II za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupcije Suda Bosne i Hercegovine je 6. oktobra 2015. godine donio i javno objavio presudu kojom su optuženi oglašeni krivim za krivično djelo protuzakonito formiranje i pridruživanje stranim paravojnim ili parapolicijskim formacijama. S tim u vezi, Sud je optuženom Huseinu Erdiću izrekao kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) godine i 6 (šest) mjeseci, optuženom Midhatu Traki kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i 6 (šest) mjeseci, a Nevadu Hušidiću i Merimu Keseroviću kaznu zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine.⁵⁹⁹ Sjednica Apelacionog vijeća Suda BiH je održana 11. februara 2016. godine, nakon čega je Sud, 9. marta 2016. godine, otpremio drugostepenu presudu kojom se žalbe branilaca optuženih odbijaju te se presuda Suda potvrđuje. Sud BiH je 8. septembra 2016. godine u predmetu Husein Erdić i dr. donio presudu kojom se u pogledu odluke o kazni preinačavaju presude Suda BiH od 6. oktobra 2015. godine, i Općinskog suda u Velikoj Kladuši od 9. februara 2015. godine, pa se Nevad Hušidić osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i pet mjeseci. Veoma je bitno napomenuti da su ovakve novele KZ BiH jedinstvenog karaktera i da je BiH prva zemlja u regionu koja je uspostavila zakonsku zabranu pridruživanja stranim vojnim i paravojnim formacijama.

Nakon Bosne i Hercegovine, slične izmjene i novele krivičnog zakonodavstva su uslijedile i u Srbiji,⁶⁰⁰ Crnoj Gori⁶⁰¹ te na Kosovu.⁶⁰² Navedenim izmjenama je precizno utvrđena uloga i nadležnost svih relevantnih subjekata, a samo procesuiranje ovakvih predmeta je jasan pokazatelj da počinjenje ovih krivičnih djela, bez obzira na to što su ista teško dokaziva, neće ostati nekažnjeno te da će vinovnici istih odgovarati za kršenje KZ BiH. Iako su ove izmjene donesene relativno nedavno, ipak, posmatrajući cjelokupnu sliku, te imajući u vidu da su poslužile kao model za zakonodavstva u susjednim zemljama regiona, moguće je ustvrditi da su ispunile svoju svrhu. Navedenim izmjenama i poduzimanjem konkretnih mjera od strane agencija za sprovođenje zakona na njegovoj primjeni tokom 2015. godine, na određeni način su uticali na smanjenje, ali ne i na obustavu odlazaka dobrovoljaca na strana ratišta (Sirija i Irak) i njihovo priključenje paravojnim formacijama.⁶⁰³

⁵⁹⁸ [Vidjeti: <http://www.sudbih.gov.ba/vijest/potvrjena-optunica-u-predmetu-husein-erdi-i-dr-19933> [30.10.2010.]]

⁵⁹⁹ [Vidjeti: <http://www.sudbih.gov.ba/vijest/optueni-husein-erdi-osuen-na-3-godine-i-6-mjeseci-midhat-trako-na-godinu-i-6-mjeseci-a-nevad-huidi-i-merim-keserovi-na-godinu-zatvora-20152> [30.10.2016.]]

⁶⁰⁰ [Vidjeti: <http://balkans.aljazeera.net/video/srbija-zatvorske-kazne-za-odlazak-na-strana-ratista> [30.10.2016.]]

⁶⁰¹ [Vidjeti: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/cg-zakonom-protiv-odlaska-na-strana-ratista> [30.10.2016.]]

⁶⁰² [Vidjeti: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/kosovo-zakonom-brani-odlazak-na-strana-ratista> [30.10.2016.]]

⁶⁰³ [Prema podacima OSA-e BiH, na području Sirije i Iraka krajem 2015. godine ukupno je boravilo oko 134 lica iz BiH, među koje ubrajamo i strane državljane bh. porijekla. Među navedenim licima su bile i 52 žene i oko 70 djece. Samo u toku 2015. godine na ratišta Sirije i Iraka otišlo su 22 lica, 20 lica je poginulo, a u protekloj godini nijedno lice se nije vratilo u BiH. Na pomenutim ratištima do sad je poginulo ukupno 49 lica. U BiH se vratilo 46 državljana BiH, a u Evropsku uniju i područje Balkana vratilo se 11 lica koja se dovode u vezu sa BiH. Najveći dio njih se bori ili se borio u ISIL-u, dok je ostali dio dobrovoljaca lojalnost iskazao Al Nusri Frontu (ANF). Vidjeti: Informacija o stanju sigurnosti u BiH za 2015. godinu, Ministarstvo sigurnosti BiH, Sarajevo 2015., str. 35., dostupno na: <http://msb.gov.ba/PDF/Info2015godina2604.pdf> [30.10.2016.]]

6. Zaključna razmatranja

Terorističke i, napose, ekstremističke prijetnje ne poznaju granice, a upravo njihova nepredviđenost i dinamika traže rano djelovanje i suzbijanje kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom planu. Radi se o asimetričnoj, globalnoj prijetnji koja zahtijeva rano prepoznavanje planiranih terorističkih aktivnosti i predviđanje mogućih terorističkih ciljeva, što se postavlja kao imperativ i izazov za sigurnosni sektor svih država svijeta. BiH je zauzela vrlo ozbiljan pristup kada je u pitanju borba protiv ove društvene pošasti, što se najbolje ogleda u implementaciji međunarodno-pravnih standarda u pozitivno nacionalno krivično zakonodavstvo. Nadalje, sama činjenica da je BiH prva u regionu uspostavila zakonsku zabranu odlaska svojih državljana na strana ratišta, kao i zabranu protupravnog formiranja vojnih formacija govori o spremnosti da se uhvati u koštac sa terorizmom. Na ovaj način, bh. krivično zakonodavstvo je poslužilo kao model za ostale zemlje u regionu Zapadnog Balkana; Srbija, Crna Gora i Kosovo su se mahom odlučile na izmjene svojih krivičnih zakona i zakonika, u cilju preveniranja i inkriminiranja odlaska svojih građana na strana ratišta. Prednost ovakvog postupanja je i činjenica da se na ovaj način u određenom smislu harmoniziraju pravni sistemi zemalja regiona, što u konačnici doprinosi jačanju sigurnosti i kreira se platforma za ujednačenje i kohezionije suprostavljanje ekstremizmu i terorizmu. Ipak, kreiranje samog zakonodavnog okvira te propisivanje represivnih mjera nije dovoljno; borba protiv nasilnog ekstremizma i terorizma zahtijeva multidisciplinarni pristup te aktivno učešće svih relevantnih društvenih aktera, uz naglasak na regionalnu i međunarodnu saradnju.

LITERATURA:

I KNJIGE

- [1] Babić M. *et al.*: *Komentari krivičnih/kaznenih zakona u Bosni i Hercegovini - knjiga I*, Savjet/Vijeće Evrope i Evropska komisija, Sarajevo 2005.,
- [2] Bašić, N. – Stoett, P.: *Globalizacija i sigurnost*, Pravni fakultet Univerziteta u Bihaću, Bihać 2006.,
- [3] Bašić, S.: *Savremena Evropa u tranziciji – reformacije pravnog, političkog i sigurnosnog sistema Evropske Unije*, Human rights conflict prevention centre – Pravni fakultet Univerziteta u Bihaću, Bihać 2008.,
- [4] Buzan, B.: *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold World Era*, Harvester Wheatsheaf, London 1991.,
- [5] Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju – OSCE: *Sprječavanje terorizma i suzbijanje nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji vode ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici*, Beč 2014.,
- [6] Ramonet, I.: *Geopolitique du Chaos*, Folio actuel, Gallimard, Pariz 2005.,
- [7] Simeunović, D.: *Terorizam – opšti deo*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd 2009.
- [8] Tomić, Z.: *Krivično pravo II – posebni dio*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2007.,
- [9] Townsend, Ch.: *Terorizam*, TKD Šahinpašić, Sarajevo 2003.,

II ČLANCI

- [1] Dorić, M. R.: *Teorijsko određenje ekstremizma*, Kultura polisa, 2012, 45-62,
- [2] Lopandić, D.: *Evropska unija u novom međunarodnom okruženju*, Međunarodni problemi, Vol. LX, br. 2-3, 199-225,
- [3] Marić, S.: *Terorizam kao globalni problem*, Medianali, vol. 6., br. 11/2012, 87-1'2
- [4] Primorac, I.: *Državni terorizam i protuterorizam*, Politička misao, vol. XXXIX, br. 3, 2002, 60-74,
- [5] Subotić, M. – Milenković, M.: *Razumevanje ekstremizma kao bitan činilac bezbednosne kulture*, Zbornik radova II Međunarodne naučno-stručne konferencije *Bezbednost i krizni menadžment – Teorija i praksa: Bezbednost za budućnost 2016*, 66-71
- [6] III STRATEGIJE, PRAVNI PROPISI I DOKUMENTI
- [7] Informacija o stanju sigurnosti u BiH za 2015. godinu, Ministarstvo sigurnosti BiH, Sarajevo 2015., dostupno na: <http://msb.gov.ba/PDF/Info2015godina2604.pdf> [30.10.2016.],
- [8] Krivični zakon Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15),
- [9] Strategija BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma 2015-2020, dostupno na: <http://www.msb.gov.ba/dokumenti/strateski/default.aspx?id=12786&langTag=bs-BA> [30.10.2016.],
- [10] Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12),
- [11] Zakon o službi u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik BiH“, br. 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12),

IV MEĐUNARODNI DOKUMENTI

- [1] Akcijski plan za prevenciju nasilnog ekstremizma je usvojen 24. decembra 2015. godine. Vidjeti: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/674 [26.10.2016.]
- [2] *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – Preventing Radicalisation to Terrorism and Violent Extremism: Strengthening the EU's Response*, Brisel, 15. 1. 2014. godine, dostupno na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/policies/crisis-and-terrorism/radicalisation/docs/communication_on_preventing_radicalisation_and_violence_promoting_extremism_201301_en.pdf [30.10.2016.],
- [3] *Council Framework Decision of 13 June 2002 on combating terrorism*, Official Journal L 164, 22.6.2002., dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002F0475:20081209:EN:PDF> [12.10.2016.]

XIV MEĐUNARODNA KONFERENCIJA
KORPORATIVNA SIGURNOST U BIH I ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA
SA EKONOMSKOG, PRAVNOG I KOMUNIKOLOŠKOG ASPEKTA
XIV INTERNATIONAL CONFERENCE
CORPORATE SECURITY IN B&H AND THE WESTERN BALKAN COUNTRIES
FROM ECONOMIC, LEGAL AND COMMUNICATION ASPECT

16.-17. Decembar/December 2016.

- [4] *European Convention on the Suppression of Terrorism (ETS No. 090)*, Explanatory Report, dostupno na: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/HTML/090.htm> [22.10.2016.],
- [5] Rezolucija Vijeća sigurnosti UN 1566 (2004), dostupno na: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566\(2004\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1566(2004)) [25.10.2016.]

V INTERNET IZVORI

- [1] <http://balkans.aljazeera.net/video/srbija-zatvorske-kazne-za-odlazak-na-strana-ratista> [30.10.2016.],
- [2] <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/cg-zakonom-protiv-odlaska-na-strana-ratista> [30.10.2016.],
- [3] <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/kosovo-zakonom-brani-odlazak-na-strana-ratista> [30.10.2016.],
- [4] *Važnost definicije nasilnog ekstremizma*, Global Analitika, članak od 1. aprila 2016. godine, dostupno na: <http://globalanalitika.com/vaznost-definicije-nasilnog-ekstremizma/> [24.10.2016.]
- [5] *Vijeće sigurnosti UN-a o borbi protiv nasilnog ekstremizma*, Internet članak od 14. maja 2016. godine, dostupno na: <http://globalanalitika.com/vijece-sigurnosti-un-a-o-borbi-protiv-nasilnog-ekstremizma/> [26.10.2016.],
- [6] <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3439/show> [30.10.2016.],
- [7] <http://www.sudbih.gov.ba/vijest/potvrena-optunica-u-predmetu-husein-erdi-i-dr-19933> [30.10.2010.],
- [8] <http://www.sudbih.gov.ba/vijest/optueni-husein-erdi-osuen-na-3-godine-i-6-mjeseci-midhat-trako-na-godinu-i-6-mjeseci-a-nevad-huidi-i-merim-keserovi-na-godinu-zatvora-20152> [30.10.2016.],
- [9] http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/70/L.41 [26.10.2016.]